

IMMANUEL KANT JA TEMA TUNETUSTEORIA

Õppematerjal gümnaasiumiastme õpilastele

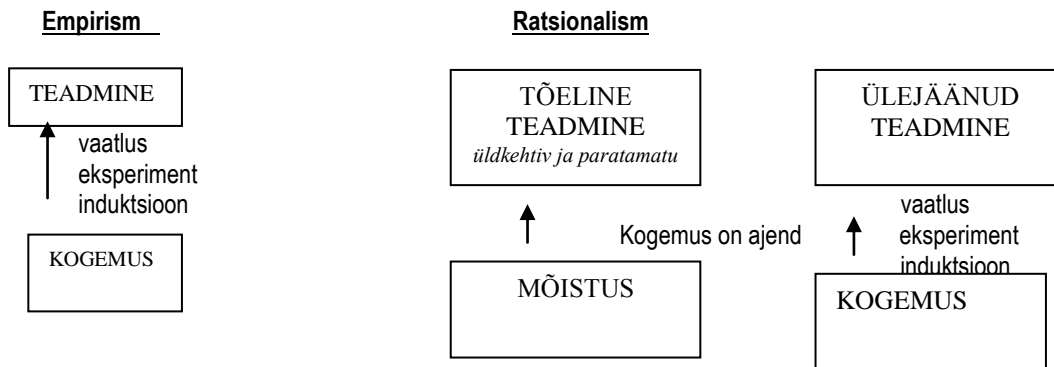
Alljärgnevas on kasutatud I. Meose õpikut *Filosoofia põhiprobleemid* ning E. Saarineni õpikut *Symposium*. Illustreerivate skeemide autor on P. Sula.

IMMANUEL KANTI (1724-1804) ISIK JA ELU

- Sündis Königsbergis Ida-Preisimaal (praegu kuulub Venemaale)
- Isa oli sadulsepp ja ema ilma hariduseta naine lihtrahava seast
- Peres oli üheksa last
- Nagu paljud teisedki vaesed üliõpilased, töötas ka tema koduõpetajana

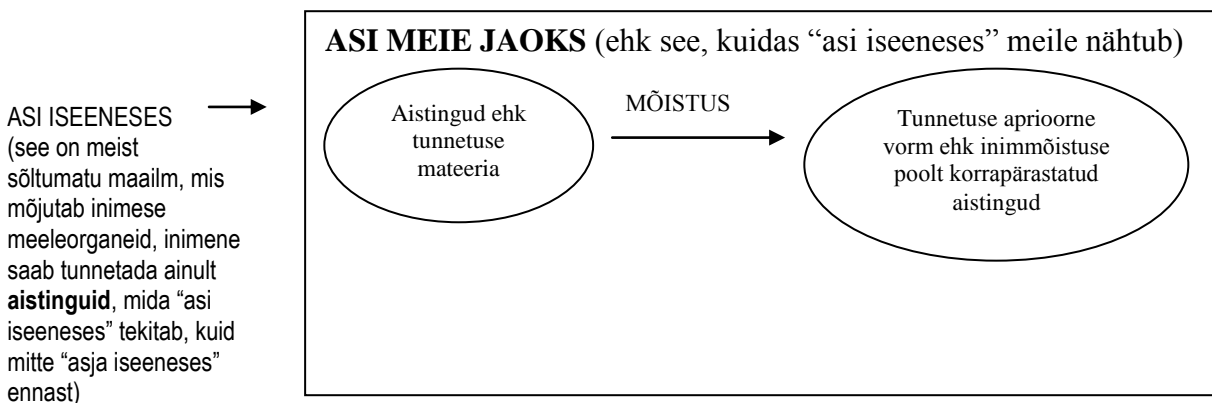
- Ülikoolis töötas kaua ilma kindla palgata ja oli rahul väga tagasihoidlike oludega
- Alles 46-aastaselt sai kodulinna ülikooli professoriks ning jäi sellele ametikohale kuni surmani.
- Oli väga täpne mees. Mitmed panid kella tema järgi õigeks.
- Mõtlejana oli ehitaja, ühendaja ja tervikute kujundaja.
- Ta kirglikult uuris küll geograafiaid ning luges reisikirju, kuid ei reisinud kunagi väljapoole Ida-Preisimaad.
- Kant oli kõigest pooleteisemeetrine kõhetu mees, kes elas elu lõpuni vallalisena ja pühendus peamiselt oma tööle.
- Ta oli hoolikalt riietatud ning vaimukas ja armastatud seltskonnainimene, keda meeleldi nähti lõunasöökidel.
- Kuulsaim teos on *Puhta mõistuse kriitika*, mis on kuulus just oma raskestiloetavuse pärast, kuna Kanti laused on mõnikord leheküljekujud ja terminoloogia on kohutav.

MEELDETULETUSEKS:

Immanuel Kanti tunnetusteooria

Kanti kohaselt saavad teadmised alguse kogemusest, kuid ei tulene sellest täielikult. Mõistus on see, mis vormib kogemuse teadmiseks. Kanti tunnetusteooriat võib selgitada järgmiselt:

- See, millisenä inimesed maailma tajuvad, **ei sõltu** üldse nende meelevallast, vaid see sõltub **inimmõistuse loomusest** ehk teisisõnu näeb inimene kõike läbi nende prillide, mis tal on ning ei saa neid enda tahtmise järgi vahetada. Lisaks sellele ei suuda inimene kunagi tunnetada asju iseeneses sellisenä nagu nad tegelikult on. Seega ei oska inimene, kelle prillid on näiteks sinist värvi, midagi öelda selle kohta, mis värvi on maailm ilma siniste prillideta.
- Igasugune teadmine väljendub **otsustustena**. Otsustus on mõte, milles midagi väljendatakse millegi kohta. Nt *Kõik inimesed on surelikud*. Otsustustes eristatakse subjekti ja predikaati.
- Subjekt on see, mille kohta midagi väidetakse ja predikaat on see, mida väidetakse.

Otsustused jagunevad kaheks:

- 1) Analüütilised otsustused ei avarda meie teadmisi, vaid selgitavad juba olemasolevaid teadmisi. Nt Kõikidel kehal on ulatuvus. Mõiste keha juba sisaldab endas sellist tunnust nagu ulatuvus ja seega ei saanud me midagi uut teada.
- 2) Sünteetilised otsustused avardavad meie teadmisi. Nt Mõned kehad on rasked. Mõiste keha ei sisalda endas sellist tunnust nagu raske, seega antud otsustus avardab meie teadmisi: predikaadis sisaldub midagi, mida subjektil ei ole.

